

Шмирко В.І.¹, Мізін В.В.²

¹ канд. тех. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. УФКСз-221м НУ «Запорізька політехніка»

СТАТИСТИЧНІ ДАНІ ТРАВМАТИЗМУ В УКРАЇНІ

Конституцією України (ст. 43) гарантовані безпечні і здорові умови праці кожному працюючому українцю. З метою забезпечення безпеки праці та збереження життя, здоров'я і працездатності працівників кожне підприємство, установа чи організація, незалежно від форми власності, зобов'язані дотримуватись необхідних вимог, що визначено законодавством України. Так, наприклад, для всіх підприємств (незалежно від кількості працівників) обов'язковим є організація та функціонування системи управління охороною праці. Головною метою управління охороною праці є не тільки створення здорових та безпечних умов праці, але і покращення виробничого побуту, забезпечення психоемоційного комфорту в процесі трудової діяльності.

Одним із основних показників стану охорони праці є рівень виробничого травматизму та професійної захворюваності. В Україні за 2020 рік робочими органами виконавчої дирекції Фонду соціального страхування зареєстровано 6646 (з них 393 – смертельно) потерпілих від нещасних випадків/гострих професійних захворювань на виробництві, на яких складено акти за формою Н-1/П, пов'язані з виробництвом. Від загальної кількості всіх постраждалих 46,3 % (3080) складають чоловіки, і, відповідно, 53,7 % (3566) – жінки.

Як свідчать зазначені дані, за 2020 рік порівняно з 2019, кількість страхових нещасних випадків збільшилась на 51,3 % (з 4394 до 6646), тоді як кількість смертельно травмованих осіб зменшилась на 4,1 % (з 410 до 393). Нажаль, спостерігалась тенденція до підвищення кількості травмованих і порівняно з 2018 роком. Так, кількість нещасних випадків зі смертельним наслідком, пов'язаних з виробництвом, у 2019 році збільшилась на 3 %, або на 13 нещасних випадків (на підприємствах України у 2019 році смертельно травмовано 422 особи, у 2018 році – 409 осіб).

Аналіз статистичних даних свідчить, що тенденцією останніх років є збільшення травматизму не на підприємствах з підвищеною небезпекою, а травмування внаслідок організаційно-психологічних причин – порушення трудової дисципліни та необачна поведінка фахівців. Але, найбільшою небезпекою для здоров'я працюючих у цей період, звісно, був COVID-19. Наприклад, найбільше за 2020 рік постраждали робітники таких професій: сестра медична (брат медичний) (841), молодша медична сестра (молодший медичний брат) з догляду за хворими (316), молодша медична сестра (санітарка, санітарка-прибиральниця, санітарка-буфетниця та ін.) (257), водій автотранспортних засобів (200), лікар загальної практики-сімейний лікар

(200), сестра медична (брат медичний) стаціонару (176). Взагалі, за 2020 рік було зареєстровано 3054 (із яких 66 – смертельно) потерпілих від випадків гострого професійного захворювання з діагнозом COVID-19, на яких було складено акт за формою Н-1/П, тобто пов'язаний з виробництвом, що складає 46% загальної кількості потерпілих за визначений термін. Найбільша кількість випадків гострого професійного захворювання з діагнозом COVID-19 зареєстрована у: Київській області -13,1 %, м. Києві -9,4 %, Харківській - (8,6 %), Львівській та Хмельницькій областях -7,2 % та Івано-Франківській області (6,9 %), тобто кількість випадків гострого професійного захворювання з діагнозом COVID-19 у цих областях сумарно становить 52,4 %.

Таким чином, можна зробити висновок, що галузь - «Охорона здоров'я» в 2020 може бути визначена як найбільш травмонезбезпечна галузь економіки – 48,7 % страхових випадків (3238 травмованих осіб, в т. ч. 68 – смертельно), кількість нещасних випадків у цій галузі порівняно з 2019 роком збільшилась у 13,3 рази (з 243 до 3238 осіб), кількість постраждалих із смертельним наслідком збільшилась у 13,6 рази (з 5 до 68 осіб).

Аналізуючи статистику по областях та регіонам нашої країни, звертаємо увагу, що у 2020 році збільшення кількості страхових нещасних випадків на виробництві відбулося у: Київській області – на 379 випадків, або у 3 рази, Харківській області – на 272 випадки, або у 2,7 рази, Івано-Франківській області – на 205 випадків, або у 3,3 рази, Львівській області – на 200 випадків, або у 1,8 рази, Хмельницькій області – на 190 випадків, або у 2,6 рази, м. Києві – на 169 випадків, або на 33,2 %, Чернівецькій області – на 153 випадки, або у 4,4 рази та Черкаській області – на 152 випадки, або у 2,7 рази. У 2019 році порівняно з 2018 роком загальна кількість потерпілих внаслідок нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, зменшилась на підприємствах 14 областей України: Донецької області на 93 (471, було 564), Запорізької – на 86 (209, було 295), Рівненської – на 31 (71, було 102), Луганської – на 27 (98, було 125), Закарпатської – на 17 (34, був 51), Житомирської – на 15 (98, було 113), Вінницької – на 13 (203, було 216), Івано-Франківської – на 13 (92, було 105), Харківської – на 11 (142, було 153), Херсонської – на 11 (69, було 80), Черкаської – на 9 (86, було 95), Тернопільської – на 8 (76, було 84), Чернігівської – на 5 (114, було 119), Львівської – на 4 (177, був 181), м. Києва – на 3 (366, було 369).

Кількість травмованих осіб у 2019 році зменшилась порівняно з 2018 роком на підприємствах: машинобудівної промисловості на 94 (270, було 364), металургійної промисловості на 45 (199, було 244), транспорту на 45 (293, було 338), вугільної промисловості на 35 (690, було 725), соціально-культурної сфери та торгівлі на 34 (924, було 958), зв'язку на 29 (47, було 76), легкої та текстильної промисловості на 16 (22, було 38), деревообробної промисловості на

14 (53, було 67), гірничорудної та нерудної промисловості на 13 (160, було 173), житлово-комунального господарства на 5 (135, було 140), газопостачання і газоспоживання на 4 (28, було 32), котлонагляду та підйомних спорудах на 1 (14, було 15).

У 2020 році на підприємствах з найбільшим рівнем травматизму значна кількість страхових нещасних випадків сталася на таких підприємствах: ПрАТ «ДТЕК Павлоградвугілля» (127 нещасних випадків) Дніпропетровська область, ПАТ «Шахтоуправління «Покровське» (58) Донецька область, ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» (35) м. Київ, ПАТ Криворізький залізорудний комбінат» (28) Дніпропетровська область, підприємство з іноземними інвестиціями «МАКДОНАЛЬДЗ ЮКРЕЙН ЛТД» (27) м. Київ. Значне збільшення кількості страхових нещасних випадків у 2020 році порівняно з 2019 роком відбулося у ПАТ «Шахтоуправління «Покровське» – на 20,8 % (з 48 до 58).

Найбільша кількість страхових нещасних випадків зареєстрована у Дніпропетровській області (10,3 %), м. Києві (10,2 %), Київській області (8,5 %), Львівській області (7,0 %), Донецькій та Харківській областях (6,5 %). Кількість травмованих осіб у цих областях складає 49,0 % від загальної кількості травмованих по Україні.

Серед причин страхових нещасних випадків переважають організаційні – 52,7 % (3501) нещасних випадків. Через інші причини сталося 21,7 % (1444) нещасних випадків, психофізіологічні причини – 16,6 % (1100) нещасних випадків, технічні причини – 7,4 % (495) нещасних випадків, через техногенні, природні, екологічні та соціальні причини – 1,6 % (106) нещасних випадків. Отримали травми на виробництві у стані алкогольного сп'яніння 82 особи (1,2 % від загальної кількості травмованих по Україні), що на 38 осіб менше порівняно з 2019 роком. При цьому 40 осіб отримали травми із смертельним наслідком.

Добувна промисловість і розроблення кар'єрів – кількість травмованих складає 9,6 % від загальної кількості травмованих по Україні (639 осіб, в т. ч. 30 – смертельно). Порівняно з 2019 роком кількість страхових нещасних випадків у цій галузі зменшилась на 17,7 % (з 776 до 639 осіб), а кількість смертельно травмованих осіб збільшилась на 11,1 % (з 27 до 30 осіб).

Транспорт, складське господарство, поштова і кур'єрська діяльність – 5,9 % (395 травмованих осіб, в т. ч. – 51 смертельно). Кількість страхових нещасних випадків у цій галузі порівняно з 2019 роком зменшилась на 2,2 % (з 404 до 395 осіб). Кількість страхових нещасних випадків із смертельним наслідком зменшилась на 17,7 % (з 62 до 51 особи). Кількість потерпілих осіб у галузях «Охорона здоров'я», «Добувна промисловість і розроблення кар'єрів», «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» складає 64,2 % від загальної кількості травмованих по Україні. Аналіз травматизму останніх років показав, що основною причиною

травмування є неправильні дії робітника (помилки, випадкові чи навмисні порушення правил та інструкцій з охорони праці, емоційна неврівноваженість під час виконання професійних обов'язків, низький рівень інформаційної підготовки з питань безпеки). Результати дослідження травматизму в Україні показали, що більшість нещасних випадків пов'язана з людським фактором.

Провідна роль у запобіганні травматизму належить державній системі управління охороною праці, вдосконаленню державного нагляду і громадського контролю за станом безпеки праці на рівні підприємств, галузей, регіонів. Для запобігання випадкам виробничого травматизму власники підприємств зобов'язані:

- проводити навчання та якісний інструктаж з охорони праці, пожежної безпеки, виробничої санітарії;

- інформувати працівників про стан охорони праці, та детально аналізувати причини нещасних випадків і професійних захворювань;

- проводити модернізацію застарілого обладнання, впроваджувати автоматичне та дистанційне керування виробничим обладнанням та удосконалювати технологічні процеси. Варто широко використовувати основні технічні засоби безпеки: огорожувальні та запобіжні пристрої, блокування та профілактичні випробування;

- більше уваги приділяти забезпеченням працівників засобами індивідуального захисту, пристроями, що захищають від електромагнітного випромінювання, пилу, газів, шуму; реконструювати діючі та влаштовувати нові вентиляційні системи, системи опалення та кондиціонування;

- стимулювати працівників до постійної безпечної поведінки.

Таким чином, розробка заходів щодо попередження виробничого травматизму та нещасних випадків на підприємствах є головною метою всіх теоретичних і практичних робіт у галузі охорони праці. Комплекс заходів спрямованих на забезпечення комфортних та безпечних умов праці, повинен розвиватися одночасно із зростанням продуктивності виробництва, а в кращому випадку дещо її випереджати оскільки здоров'я та життя працюючих – є основною цінністю країни.